

coneria), i de les aportacions dels pagesos a llur senyor germanitzant.

Els noms de les parts del cos humà, sense excepció, són tots d'origen llatí, romànic o, pel cap alt, pre-romans; no hi sé veure cap cas de germanisme, ni en les llengües amb fortíssima influència germànica com la d'Oïl o de la Rètia, o en les mitjanament influïdes per aquest corrent com les del Nord d'Itàlia; i justament aquí el germanisme apareixeria des de la data més antiga en català i en llengua d'oc, que són llengües amb mediocre aportació teutònica, però no en aquelles. Compareu les llistes semàntiques de l'obra de Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, p. 34-39; II, p. 151, II, 149ss.): res d'això. Com a màxim noms de parts del cos bestial: *grapa, griffe, groupe, fanon, armon, lerfu/lefro, magon*, cosa que ja s'explica.³ N'hi ha per dubtar del germanisme del mot; i encara hi hauria les minúcies de forma que no lliguen del tot amb la forma dels ètims germànics: en germànic només es documenta la terminació -TI, en part neutra, en part femenina (sobre la qual s'explica Paul, *Di. Gramm.* II, 116; i Gamillscheg, I, 377); el desacord *i/ę*, el mateix fet d'haver de suposar dues llengües germàniques diferents, donadores del mot. A tot això es troben explicacions bastant acceptables, d'acord; però si a això s'ajunta el ponderós enigma del per què d'un germanisme en aquest camp: hi ha raó per preguntar-se si tot aquest germanisme no és un miratge, per molt que sigui seductor.

Potser una romanalla pre-romana? I cal, en efecte, deixar aquesta possibilitat ben oberta. Car d'aquesta banda sí que ens vénen noms de parts del cos humà: el mateix oc. *bescle* ve del cèlt. BISTLO-; i recordem *cama, galta, gavatz, pestanya, lleganya, moca, barra, blens, bony, bossoga, carcanyell, carall, fr. orteil, gascó* *boutarigo* (ací II 153a38)...

No s'han assenyalat parents del tipus germ. MILTI en altres famílies indoeuropees, per tant dubtem que hi hagués una correspondència d'aqueix mot en una llengua indoeuropea de substrat circumpirenaic. I tanmateix no ens precipitem a descartar-ho. I vejam per una altra banda: la melsa s'anomena *blusne* en prussia antic (gloss. d'Elbing «milcze» n.º 127), en lituà *blužnīs* (Lyberis), *blužnē* en altres dialectes; si pensem que *bl-* en bàltic surt sovint de *ml-*, recordant-nos d'equacions com lit. *blūkti* = paleosl. *mlēti* 'ser flac', letó *blinis, blinēt* 'ser malaltís, cansat' = sbcr. *mlitātī* 'ser gandul';⁴ podríem imaginar si aquells noms bàltics de la melsa podrien sortir d'alguna base alternant com MELS-/MLEUS-, o amb -ŋ- o amb -r-, i si llavors, en definitiva, no hi hauria encara algun enllaç de data indoeuropea amb l'ètimon del germànic MITTI-. Tot plegat, però, resta vague morfològicament, fugisser, impalpable.

Si almenys es conegués la família indoeuropea d'aqueixos noms bàltics. No es veu, però, res segur. Pel costat de *bl-* hi ha coses veïnes fonèticament però amb afinat semàntica vaga: letó *blauznas, blauzgas*, lituà *blūzganos* 'caspà', letó *bluzga* 'serradures', 'partícules', 'pellofes' (segons Turkina *blauzna* 'escorbut'), amb

els quals Pok. (*IEW*, 159.18) enllaça un mot eslav que significa 'cicatriu' (soràbic *bluzná*). També ens podem preguntar si no hauríem d'enllaçar aqueix mot bàltic amb el cèltic *BISTLOS 'melsa', britònic *blisl* 'fel, bilis'.

Més que més si hi posem en relació una denominació pròpia dels dialectes bascos: *giltzurin* 'ronyó' (guip., lab. i alguns parlars anav., bnav. i ronc.), ja que en roncales tenia una variant *beltxurin*:⁵ car no oblidem que *m-* i *b-* alternen constantment en basc i que *gu-/gi-* sortiria fàcilment de *bu-*: pensariem llavors que *(-r)rin* podria ser el romànic REN 'ronyó' i *beltxu/giltzu* el nostre nom de la melsa (com si diguéssim 'ronyó biliós?'). De tota manera més val que no ens embaïem, car també aquest *beltxu/giltzu* podria ser simplement un manlleu del nostre *melsa* (amb *m->b-*), puix que l'àrea de *mielsa* arriba fins a Ansó. Tot plegat doncs és trontollant, multivalent, i poc encoratjador. Si bé la nostra conclusió per aquesta banda només pot ser que no són pistes closes ni dignes d'oblit.

I almenys per ara ens hem d'atenir a l'etimologia germànica, ben palpable, dotada de certituds, i pròxima. Acontenti'ns pensar que hi pogué haver justificacions semàntiques d'aquest manlleu, que no veiem del tot. ¿Potser alguna obligació senyorial de portar la melsa d'animals consumits pels pagesos o pastors? ¿Potser alguna superstició curativa, com la que devia ocasionar aquella fórmula màgica siciliana? Un pot preguntar-se fins i tot si una tal superstició, transmesa pels visigots als catalans fins al temps dels nostres reis, no seria causa de la notable expansió del mot català per Aragó, Múrcia i Migdia d'Itàlia. En tot cas hi ha una malaltia dels bovins que preocupa pertot la nostra gent camperola: l'*emmelsament*, que EdFontserè anotava al marge del seu *DOrt.*, amb la traducció alemanya *Milzseuche*, i la catalana «carbuncle, àntrax»; segons *AlcM* el nostre bon tècnic pecuari Rossell (1920) el defineix «carbó bacteridià, malaltia contagiosa que ataca especialment el bestiar boví i que la gent atribueix a una inflamació de la melsa», i així en tot el triangle Vallès-Emp.-Ripollès diuen que «la vaca ha mort *emmelsada*». Es comprèn, doncs, que els sicilians usessin fórmules màgiques per conjurar un mal tan desastrós: ¿potser per això van apendre ells el mot de curadors catalans, i aquests, per això mateix, l'aprenueren dels visigots? També se'n diu *melsera*, quan és de les cabres (Tarr.: *AlcM*).

Acabem amb alguna acc. secundària. *Melsa* a la Vall d'Àneu és «botella con dos departamentos, uno para aceite y otro para vinagre» (Pol, 21); això deu parir del que defineix el *DAG.*: «receptacle de vidre en forma de cor, no s'aguanta dret, és planer i es pot ficar a la butxaca» (també *AlcM* diu que s'hi diu còmodament i que és aplanada, i ho localitza en cat. or. i occidental); no aguantant-se dreta i tenint tal forma es comprèn que sempre es porti en una butxaca, i per tant no fóra estrany que vagi al costat de la melsa: hauria pres nom d'això? El mot recorda l'àr. *mälamm* «limeta» (que indico en el *DECH* III, 654a28), però